

„O RASĂ ALEASĂ, O PREOȚIE ÎMPĂRĂTEASCĂ, UN NEAM SFÂNT... POPORUL LUI DUMNEZEU” (I PT. 2, 9-10)¹

Pr. dr. Constantin POGOR

Facultatea de Teologie Protestantă, Universitatea din Strasbourg, Franța
Institutul de Teologie Ortodoxă „Apôtre Paul” Bruxelles, Belgia

Abstract

By re-reading the episode of the fall of Eden and the narration of Abraham's call, this study aims to underline the characteristics of a nation called to holiness. In this sense, the descendants of Abraham are invited to become a royal priesthood and a holy people according to the prescriptions of the Lord at the time of the Theophany on the mount Sinai. In order to avoid any formalism or ethnical withdrawal, God propounds the Ten Commandments and the Code of Holiness. Behind prescriptions and prohibitions, there is depicted a biblical humanism that will be accomplished by the coming of Christ. Thus, according to I Pt. 2,9-10, henceforth the teaching on the „people of God” gains meaning and is fundamentally detached from any elitist or ethnic understanding.

Keywords: people, priesthood, saint, chosen, possession, desire.

Introducere

Una din temele specifice Pentateuhului este aceea a poporului lui Israel, popor de imigranți și sclavi, care, în urma experienței salvării minunate din robia egipteană, intră în istorie sub o formă aparte.

Plecând de la o serie de texte din Pentateuh (Fac. 22; Ieș. 19-23; Lev. și Dt. 26 și 30) și încheind cu Noul Testament (I Pt.; Apoc.), în acest studiu îmi propun să schițez, printr-o lectură narativă și o abordare intertextuală, o exegeză a statutului unic pe care

¹ Acest studiu a fost prezentat ca referat în cadrul Simpozionului Asociației Uniunii Bibliștilor din România, ce a avut loc în data de 25 februarie 2016 la Sibiu.

Domnul² intenționează să îl atribuie poporului lui Israel, acela de popor al lui Dumnezeu.

Înainte de a purcede la analiza propriu-zisă, o cercetare rapidă a cărții *Facerea* se poate dovedi foarte instructivă. Aceasta pentru că, urmând îndeaproape logica textului biblic, chemarea lui Avraam este strâns legată atât de căderea omului din rai, cât și de urmările eșecului planului dumnezeiesc de educare³ și îmbunătățire a lumii ante și postdiluviene.

Binecunoscutul episod din Eden stă la baza întregii istorii a mântuirii omului. De obicei, cititorul neavizat⁴ al Sfintei Scripturi și nu numai interpretează *Fac.* 1-3 fără să fi citit cu atenție textul biblic. *Fac.* 2, 8-9 menționează că omul a fost așezat de Dumnezeu în grădina pe care Acesta a sădit-o pentru el. Ba mai mult, Dumnezeu face să crească din sol mai multe soiuri de pomi, printre care pomul vieții, situat în mijlocul grădinii, și un altul al cunoașterii binelui și răului. Domnul Dumnezeu va porunci omului, în *Fac.* 2, 16-17, să mănânce din toți pomii din grădină, însă îl avertizează că, dacă va mânca din cel al cunoașterii binelui și răului, va muri.

Aparenta interdicție va fi utilizată de șarpe, în *Fac.* 3, în sens deturnat. Din punctul de vedere al șarpelui, părere îmbrățișată ulterior de Adam și Eva, dacă primii oameni vor mânca din acest pom, atunci aceștia vor fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul⁵.

Paradoxal, punctul de vedere dumnezeiesc este concentrat în reacția aparent „egoistă” și de „îngrijorare”, ce rezultă în urma enunțării consecințelor încălcării poruncii. Astfel, prin mâncare, omul a devenit parțial ca Dumnezeu, pentru că, după spusele și prezicerea șarpelui, acum oamenii cunosc binele și răul. De aceea,

² Ori de câte ori folosesc în text cuvântul „Domnul”, am în vedere tetragrama „YHWH”. În ceea ce privește termenul „Dumnezeu”, mă raportez la cuvântul ebraic „Elohim”. Subliniez acest aspect pentru a evidenția, acolo unde este cazul, valențele teologice specifice utilizării narative alternative a acestor doi termeni.

³ A se vedea în acest sens Constantin Pogor, *Pocăința, conlucrare divino-umană în lupta cu păcatul. Studiu de caz: Adam și Eva, Cain și Abel, Natan și David*, în „*Revista Teologică*”, anul 96 (2014), nr. 2, pp. 35-57.

⁴ Prin cititor avizat înțeleg cititorul care a parcurs și alte pasaje biblice. Acesta are acces prin intertextualitate la alte episoade biblice, la alte cărți biblice sau chiar la întregul corpus biblic.

pentru a nu deveni nemuritori, în Fac. 3, 22, Domnul Dumnezeu lasă impresia că vrea să își păzească cu strășnicie atributul care încă îi mai permitea să le fie superior. Această concluzie ignoră însă cele întâmplate anterior pentru că, în urma parcurgerii cu atenție a textului biblic, observăm că în Fac. 2, 16-17, Dumnezeu permite omului să mănânce din toți pomii din grădină, inclusiv din cel al vieții⁵. Prin urmare, omul are permisiunea să mănânce din pomul vieții, dat fiind că atenționarea se referă exclusiv la cel al cunoașterii binelui și răului⁶. Prin provocarea îndoielii, șarpele își demască intenția de a împiedica pe Adam și Eva să devină ca Dumnezeu. Omul va cădea în această capcană și nu va mai realiza că ar fi putut mânca din pomul vieții oricând își dorea.

Din acest motiv, raționamentul lui Dumnezeu ca omul să nu devină precum unul dintre „Noi” nu este dovada unei temeri divine⁷, ci trimite la ideea grijii Sale față de om. Prin fixarea limitei din Fac. 2, 16-17, Dumnezeu nu face altceva decât să învețe pe om cum să ajungă asemenea Lui. Prin a doua limită, cea din Fac. 3, 24, când „a instalat un heruvim⁸ cu sabie de foc învârtitoare ca să apere drumul spre pomul vieții”, Dumnezeu caută, încă o dată, să protejeze omul. Verbul *לִשְׂמֹר* comportă atât sensul de „a păzi” („a interzice accesul”), cât și de „a apăra” („a proteja”). Interdicția se aplică omului care intenționează să atingă statutul de Dumnezeu prin uzurpare⁹. Precum Adam și Eva, această „scurtătură” spre starea de Dumnezeu poate conduce la o dublă cădere, relațională

⁵ André Wénin, *Dieu, le diable et les idoles. Esquisses de théologie biblique*, în col. „Lire la Bible, 187”, Cerf, Paris, 2015, pp. 118-119.

⁶ Dumnezeu nu vorbește despre fruct, ci despre întregul pom. Omul, prin poftă și prin grabă, caută doar fructul, semnul dorinței de posesie și de egoism.

⁷ Încă de la creația sa, omul a fost destinat să fie ca Dumnezeu, după cum mărturisește și varianta ebraică a Ps. 8, 6: „Tu l-ai micșorat pe om cu puțin față de Dumnezeu (Elohim)” (Ps. 8, 5 LXX propune „... față de îngeri”).

⁸ Hervimul nu are un rol militar, căci sabia se învâрте singură, ci mai degrabă unul anamnetic, prin care eventualul candidat este invitat să își reconsidere gestul.

⁹ La Vecernia Sărbătorii Nașterii Domnului, Biserica mărturisește că „heruvimul se retrage de la pomul vieții, iar eu mă împărtășesc din desfătarea raiului”, iar la Cântarea a 6-a de la Canonul Utreniei din noaptea Paștilor se continuă că Hristos a „deschis nouă ușile Raiului” (vezi Alexander Schmemmann, *Euharistia. Taina Împărăției*, în col. „Studii Teologice”, traducere de Boris Răduleanu, Editura Sofia, București, 2012, p. 208).

(despărțirea de proximitatea cu Dumnezeu) și ontologică (apariția morții în ființa umană). Din acest motiv, Domnul ia decizia de a apăra/păzi acest drum de o „nouă cădere”.

Umanitatea căzută își continuă decadența morală prin crima lui Cain¹⁰, înainte să ajungă la apogeu odată cu generalizarea păcatului ca și normă socială în timpul lui Noe. Cele întâmplare la Babel indică revirimentul rapid și consistent al păcatului prin această nouă cădere colectivă a umanității absorbită de logica poftelor¹¹. Ca și în Eden, Domnul intervine în vederea mântuirii omului prin spargerea unității denaturate de setea de putere.

Dorința de supunere și exploatare a aproapelui se va cristaliza indirect prin apariția idolatriei ce marchează, oarecum, „privatizarea” religiozității omului. În acest context, Avraam este chemat la o existență în ascultare și promisiune. Domnul Dumnezeu inițiază cu acest om un Legământ nou care, spre deosebire de cel noahic, va fi transferat de la o persoană la un popor. Acest lucru va fi posibil în urma încercării la care este supus patriarhul Avraam, în Fac. 22, și mai ales a deznodământului pozitiv. Prin faptul că Avraam renunță la pofta sa („fiul tău”, „unicul tău fiu”, „al tău”) și nu cade pradă autoidolatrizării, Dumnezeu stabilește cu acesta o alianță. Până la Avraam, nici un alt om nu mai fusese descris ca „temător de Dumnezeu” (Fac. 22, 12). Prin el, Dumnezeu începe procesul de formare și educare al unui nou popor.

1. Popor ales

Prin gestul său, Avraam deschide posibilitatea ca urmașii săi să facă parte din Legământ, primind indirect cinstea de a fi „aleși”. Cu toate acestea, precum exemplul oferit de Avraam, statutul de popor ales nu este un atribut imuabil, ci o împreună-lucrare între poporul lui Israel și Dumnezeu. Acest proces va fi continuat în vremea patriarhilor Isaac și Iacov (Israel), a căror alegere specială va continua în urma aplicării promisiunii divine făcute lui Avraam. De aceea, alegerea¹² acestui popor este strâns legată de acest din

¹⁰ A se vedea Constantin Pogor, *op. cit.*, pp. 42-50.

¹¹ André Wénin, *D'Adam à Abraham ou les errances de l'humain. Lecture de Genèse 1,1 – 12,4*, în col. „Lire la Bible, 148”, Cerf, Paris, 2007, pp. 182-188.

¹² Ideea de alegere specială o întâlnim și în I Rg. 3, 8 (III Rg. 3, 8); Ps. 135, 4; Is. 44, 1e.

urmă patriarh. În Fac. 18, 19 se subliniază faptul că această alegere este apanajul lui Dumnezeu și că orice nuanță de merit se poate aplica doar prin prisma credinței arătate de Avraam. În plus, un alt motiv al alegerii divine îl constituie iubirea (credincioșia) lui Dumnezeu pentru patriarhi (*cf.* Deut. 4, 37)¹³.

De îndată ce urmașii lui Avraam vor ajunge la statutul de popor, Legământul dintre aceștia și Dumnezeu va cunoaște o nouă etapă. Ieșirea din Egipt și darea Legii pe Muntele Sinai constituie „laboratorul” stabilirii noilor coordonate ale Legământului. Motivul schimbărilor este simplu: se trece de la o persoană sau o familie numeroasă la un popor, însă nu la un popor obișnuit, ci la o mulțime de sclavi, în mijlocul căreia mai subzistă amintirea Dumnezeului strămoșilor Avraam, Isaac și Iacov. Dat fiind că Egiptul este sinonim cu idolatria, alegerea acestui popor comportă și responsabilitatea acestuia: atingerea statutului de sfințenie, adică renunțarea la închinarea la idoli (*cf.* Deut. 6, 7; 14, 2¹⁴).

2. Popor sfânt și regat de preoți

Statutul de sclavi, suferințele muncilor penibile și pierderea chiar a dreptului la viață sunt anulate de minunata acțiune de izbăvire întreprinsă de Dumnezeu prin intermediul lui Moise. În acest context excepțional, poporul lui Israel și, implicit, cititorul experimentează teofania lui Dumnezeu în mijlocul unui popor ai cărui membri sunt chemați de Dumnezeu, în Ieșire 19, 3-6: „Voi ați văzut ceea ce am făcut în Egipt și cum v-am purtat pe aripi de vultur către Mine. Acum, dacă ascultați glasul Meu și dacă păziți legământul Meu, veți fi ai Mei între toate popoarele, pentru că întreg pământul este al Meu; veți fi pentru Mine un regat de preoți și un neam sfânt”¹⁵.

¹³Deut. 4, 37: „El i-a iubit pe părinții tăi și a ales posteritatea lor după ei; El însuși te-a scos din Egipt prin marea Sa putere.”

¹⁴Deut. 6, 7; 14, 2: „Pentru că tu ești un popor sfânt pentru Domnul Dumnezeul tău; Domnul Dumnezeul tău te-a ales, pentru ca tu să fii poporul Lui între toate popoarele de pe fața pământului.”

¹⁵ LXX propune „preoție regală și neam sfânt”. Doar în 4Q504, frag. 6 II 6-8; 4 III 10-11, există o legătură directă între imaginea poporului lui Dumnezeu chemat să devină un regat de preoți și un neam sfânt și imaginea vulturului care

Indirect, actul lui Dumnezeu de a „coborî”¹⁶ prin intermediul teofaniei Sale în mijlocul acestui popor subliniază că, pentru partenerul divin al Legământului, poporul lui Israel este membru cu drepturi depline. În contextul încercării lui Avraam și al teofaniei sinaitice, cititorul avizat se întreabă cum va reuși acest popor să merite această alegere.

Aidoma lui Avraam, poporul este pus la încercare, însă de această dată Israel este informat de intenția lui Dumnezeu. Moise îl avertizează că acest test are ca scop evitarea căderii în păcat și implicit confirmarea relației speciale dintre Dumnezeu și poporul Său¹⁷. „Moise a spus poporului: «Nu vă înfricoșați căci Dumnezeu a venit¹⁸, ca să vă pună pe voi la încercare/test și pentru ca să aveți frica Sa în fața ochilor, așa încât să nu mai păcătuiți vreodată»” (Ieș. 20, 20). Încercarea se va încheia printr-un eșec al întregului popor. Episodul vițelului de aur (Ieș. 32, 1-14) nu va da ocazia atingerii statutului de sfințenie, precum a fost cazul cu Avraam, în Fac. 22. Din acest motiv, ulterior, relația dintre Dumnezeu și Israel se va exprima la viitor: „Dacă tu vei respecta (...) îți voi da (binecuvânta)...”.

Și pentru ca poporul ales și chemat spre o preoție continuă să reușească în acest proces, Dumnezeu, direct, și indirect, prin Moise, prescrie sau oferă coordonatele necesare atingerii sfințeniei.

protejează pe fiii lui Israel („Adu-Ți aminte, te rugăm, că noi toți suntem poporul Tău. În mod minunat ne-ai înălțat pe aripile vulturilor și ne-ai adus la Tine. Și precum vulturul care își apără cuibul...”; „[...] un regat de] preoți și un neam sfânt... pe care Tu ai ales”). Florentino García Martínez, Eibert J.C. Tighchelaar [ed.], *The Dead Sea Scrolls. Study Edition*, vol. II: 4Q274-11Q31, Brill, Leiden – New York – Köln, 1999, pp. 1008-1011. 4Q504 citează și din Deut. 32, 11-12.

¹⁶ Teofania lui Dumnezeu de pe Muntele Sinai este explicată de Mark S. Smith, *The Three Bodies of God in the Hebrew Bible*, în „Journal of Biblical Literature”, 134 (2015), pp. 471-488, aici pp. 478-481, ca un „supratrup omenesc liturgic”. Ieșire 24, 10 vorbește despre un suport de piatră de safir, pe care se aflau picioarele lui Dumnezeu. Această imagine nu permite cititorului să înțeleagă dimensiunea sau caracteristicile „formeii” lui Dumnezeu. Singura certitudine ar fi că acest trup este supradimensionat față de scara umană. Mai târziu, în Ieșire 33-34, naratorul insistă asupra întâlnirii dintre Moise și Dumnezeu, primul neavând posibilitatea să vadă fața, ci doar spatele Domnului.

¹⁷ În prealabil, poporul mai fusese pus la încercare în două rânduri (Ieș. 15, 25; 16, 4).

¹⁸ A se vedea și încercarea lui Avraam de către Dumnezeu din Fac. 22, 1. Putem identifica aici mai multe cuvinte corespondente: Elohim (אֱלֹהִים), încercare (נִסָּה), frică (פֶּחַח).

Cunoscute și sub denumirea de „Cele zece porunci” sau Decalogul, cerințele prevăzute de Domnul în Ieș. 20 au ca finalitate instaurarea în sânul poporului a unei atmosfere religioase aparte. Redate în două variante, ușor diferite¹⁹, Cele zece porunci reprezintă „constituția” oficială a noului stat, Israel. Această lege organică stabilește atât coordonatele politice („Eu sunt Dumnezeuul Tău”), cât și cele religioase („Să nu ai alți dumnezei în afară de Mine”). Cu toate că putem vorbi în acești termeni, consider că Decalogul propune sau solicită din partea poporului lui Israel apartenența la un Legământ ce depășește simplele convenții omenești. Aceasta pentru că este vorba de un program al sfințeniei.

Ieș. 20

Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău.
Te-am scos din pământul Egiptului,
dintr-o casă de sclavi.

Nu vor fi pentru tine alți dumnezei în
fața Mea.

Tu nu vei face pentru tine imagini
sculptate
și nici oricare altă formă care se află
în cer în sus
și care se află pe pământ în jos
și care se află în apele de sub pământ.

Tu nu te vei închina pentru ei și tu
nu îi vei servi,
pentru că eu sunt Domnul Dumne-
zeul tău, Dumnezeu
credincios (zelos)
care vizitează/pedepsește^b greșeala
părinților asupra copiilor
și până la trei și patru generații, pen-
tru cei care mă urăsc,

Deut. 5^a

Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău.
Te-am scos din pământul Egiptului,
dintr-o casă de sclavi.

Nu vor fi pentru tine alți dumnezei
în fața Mea.

Tu nu vei face pentru tine imagini
sculptate
și nici oricare altă formă care se află
în cer în sus
și care se află pe pământ în jos
și care se află în apele de sub pământ.

Tu nu te vei închina pentru ei și tu
nu îi vei servi,
pentru că eu sunt Domnul Dumne-
zeul tău, Dumnezeu
credincios (zelos)
care vizitează/pedepsește greșeala
părinților asupra copiilor
și până la trei și patru generații, pen-
tru cei care mă urăsc,

¹⁹ Chiar dacă dispunem de două variante ale Decalogului (Ieș. 20 și Deut. 5), diferențele existente nu sunt fundamentale. Doar motivația poruncii respectării Sabatului comportă două puncte de plecare originale. Restul poruncilor sunt aproape identice.

^a Traducerea de față are la bază propunerea lui André Wénin, *La dernière loi de la Torah* (Deut. 26, 1-15), în *Pentateuque et livres historiques*, Louvain-la-Neuve, 2015, p. 5. Toate diferențele între cele două texte sunt redată în italic.

^b „... transmite păcatul părinților asupra copiilor” (LXX).

însă care face iubire peste măsură
pentru mii, pentru cei care mă iubesc
și păzesc poruncile Mele.

însă care face iubire peste măsură
pentru mii, pentru cei care mă iubesc
și păzesc poruncile Mele.

Tu nu vei înălța în deșert numele
Domnului Dumnezeuul tău,
pentru că Domnul nu iartă (dezvi-
novățește) pe cel care înalță numele
Lui în deșert.

Tu nu vei înălța în deșert numele
Domnului Dumnezeuul tău,
pentru că Domnul nu iartă (dezvino-
vățește) pe cel care înalță numele
Lui în deșert.

*Adu-ți aminte de ziua sabatului ca să îl
sfințești*

*A păzi ziua sabatului pentru a-l sfinți,
după cum ți-a poruncit Domnul Dum-
nezeul tău.*

Șase zile tu vei lucra și vei face lu-
crarea ta,
însă a șaptea zi este sabat pentru
Domnul Dumnezeuul tău:
nu vei face nici o lucrare, tu
și fiul tău
și fiica ta,
servitorul tău
și slujnica ta
și animalele tale

Șase zile tu vei lucra și vei face lu-
crarea ta,
însă a șaptea zi este sabat pentru
Domnul Dumnezeuul tău:
nu vei face nici o lucrare, tu
și fiul tău
și fiica ta,
și servitorul tău
și slujnica ta
și boul tău și măgarul tău
și toate animalele tale
și străinul tău care se află
între porțile tale,
pentru ca servitorul tău și slujnica ta
să se odihnească ca și tine.

și străinul tău care se află
între porțile tale.

*Pentru că în șase zile Domnul
a făcut cerul și pământul și marea
și toate cele ce se află în ele
și s-a odihnit a șaptea zi.*

*Și tu îți vei aduce aminte
că ai fost un sclav în țara Egiptului
și că Domnul Dumnezeuul tău te-a
scos de acolo
cu mână tare și cu braț înalt.*

*De aceea, Domnul a binecuvântat ziua
sabatului și l-a sfințit.*

*De aceea, Domnul Dumnezeuul tău
ți-a poruncit să faci (respecți) ziua
sabatului.*

Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta

Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta,
după cum ți-a poruncit Domnul
Dumnezeul tău,

ca să se prelungească zilele tale

ca să se prelungească zilele tale
și ca să îți fie bine

în pământul pe care Domnul Dumnezeuul tău ți-l va da.	în pământul pe care Domnul Dumnezeuul tău ți-l va da.
Tu nu vei ucide.	Tu nu vei ucide.
Tu nu vei desfrâna	Tu nu vei desfrâna.
Tu nu vei fura.	Tu nu vei fura
Tu nu vei acuza pe aproapele tău (fiind) martor de <i>minciună</i> . Tu nu vei <i>râvni</i> casa aproapelui tău.	<i>și</i> tu nu vei acuza pe aproapele tău (fiind) martor de <i>impostură</i>
Tu nu vei râvni femeia aproapelui tău	<i>și</i> tu nu vei râvni la femeia aproapelui tău <i>și</i> tu nu vei <i>dori</i> casa aproapelui tău, <i>câmpul lui</i>
<i>și</i> servitorul lui <i>și</i> slujnica lui <i>și</i> boul lui <i>și</i> măgarul lui <i>și</i> tot ceea ce este a aproapelui tău.	<i>și</i> servitorul lui <i>și</i> slujnica lui, boul lui <i>și</i> măgarul lui <i>și</i> tot ceea ce este a aproapelui tău.

O primă caracteristică ce trebuie evidențiată este formula de adresare a poruncilor. Îmbrăcate lingvistic în haină negativă, acestea oglindesc în profunzime o atenție sporită din partea Domnului față de om. Chiar dacă poruncile Decalogului lasă impresia de interziceri, ce au la bază adevăruri umane universale, scopul Domnului este diferit. Porunca respectării sabbatului, pe lângă valența religio-culturală, îmbracă și un sens eminent umanist: cel al respectului față de om. Mai exact, sabbatul urmărește și să îngreșească eventualele abuzuri în ceea ce privește munca omului și relațiile interumane. Exploatarea irațională este astfel limitată prin porunca observării sabbatului. Așadar, fiecare membru al poporului lui Israel trebuie să respecte sabbatul atât la nivel familial, cât și comunitar. Nici o scuză sau urgență personală nu pot forța pe proprii săi copii, pe servitorii săi sau pe animalele sale²⁰ să slujească dorinței de îmbogățire. Prin aceste porunci,

²⁰ În Ieș. 20, 17 și Deut. 5, 14.21 sunt menționați boul și măgarul. A se vedea și I Rg. 12, 3; Is. 1, 3; 32, 20; Iov 6, 5; 24, 3; Lc. 13, 15.

Domnul urmărește limitarea poftelor ce funcționează prin prisma ideii de posesie.

În continuarea Decalogului, codul sfințeniei completează Legământul care se pecetluiește între Dumnezeu și Israel. Acest cod se referă la sclavi (Ieș. 21, 2-11), la moarte (ucidere: vv. 12-14; lovituri/dispute: vv. 15-22; accidente umane: 21, 23-27 și cu animale: 21, 28-36), la furt (Ieș. 22, 1-9), la împrumuturi (Ieș. 22, 10-15), la raporturile trupești cu fecioare (22, 16-17), la vrăjitorie (Ieș. 22, 18), la zoofilie (Ieș. 22, 19) și la idolatrie (Ieș. 22, 20). Urmează o a doua parte ce tratează situația orfanului, a văduvei și a străinului (Ieș. 22, 21-27). La finele acestui cod sunt abordate raporturile liturgice și relaționale între Domnul și poporul său. Astfel, trei sărbători anuale trebuie observate, la care este adăugată interdicția de a nu intra în contact cu celelalte popoare din Canaan²¹.

Domnul clarifică ceea ce El înțelege prin îndatoririle unui popor ales și preoțesc, și, mai ales, explică menirea lui Israel, aceea de a fi sfânt. Astfel, în Ieș. 25, 1-9, Dumnezeu anunță că va veni și va locui în mijlocul poporului, motiv pentru care îi indică o serie de instrucțiuni precise în vederea construirii sanctuarului. În Ieș. 40, Dumnezeu va intra în această construcție specială. Citi-torul nu poate să nu fie surprins de această decizie, căci Domnul abia se descoperise poporului lui Israel, prin intermediul unei teofanii destul de elaborate. Și chiar și în astfel de condiții extra-ordinare, Israel va cădea în păcatul idolatriei.

Acțiunea divină din Ieș. 40, cu toate că pare illogică, este de fapt clară și pertinentă. În acest sens, teofania de pe Muntele Sinai are un rol bine definit. Cu siguranță acesta nu este de a stârni panica, frica și teroarea în sânul poporului. Dacă lucrurile ar fi stat astfel, probabil această reacție ar fi fost surprinsă de narator. De altminteri, nici nu era necesar un astfel de comportament divin. Același popor abia fusese martor la manifestarea puterii dumnezeiești asupra egiptenilor. Cele zece plăgi ale Egiptului au provocat frică și teroare în rândul acestora. Prin urmare, nu mai era necesar ca Dumnezeu să-și demonstreze forța pentru a impresiona. Mai degrabă, El caută să faciliteze întâlnirea cu Israel și să permită poporului să se obișnuiască cu exigențele Legământului. De aceea, coborârea Domnului în sanctuar consfințește Legământul

²¹ Este vorba de amoreeni, hetieni, ferezieni, cananeeni, hevieni și iebusiți.

cu poporul de preoți. Totodată, alegerea sanctuarului ca loc de instalare nu este o întâmplare, ci trebuie înțeleasă ca o dorință expresă a Domnului de a fi realmente în centrul vieții și activității poporului de preoți.

Cu toate acestea, sfințenia Domnului nu este compatibilă cu „necurăția” poporului. Din acest motiv, cartea Leviticul, în spatele exprimării tehnice și a enumerărilor aparent nesfârșite de legi, transmite modalitățile practice și efective prin care poate avea loc această întâlnire. Pregătirea poporului nu este o acțiune punctuală, ci una sistematică, istoria dând mărturie de dificultatea punerii în practică a acestor ordonanțe. De altfel, repetatele momente de idolatrie au condus la dubla tragedie a căderii Ierusalimului și a distrugerii Templului.

În centrul cărții Levitic se află îndemnul: „Fiți sfinți, pentru că și Eu sunt sfânt, Eu, Domnul Dumnezeu vostru” (Lev. 19, 2; cf. 20, 7.26; 21, 6 etc.). Rolul jertfelor este de a ajuta israelitul să devină sfânt și să imite astfel pe Dumnezeu. Numeroasele prevederi ce însoțesc jertfele comportă un dublu sens, pentru că atât cel care le oferă, cât și preotul sacrificator tind spre sfințire.

În afara acestor jertfe, Domnul înțelege să orânduiască și viața israelitului de rând printr-o serie de prevederi ce ating domeniul personal: alimentația, nașterea de copii, scurgerile nocturne și habitatul (lepra de piele; lepra hainelor; lepra caselor). Necurăția nu îmbracă un aspect negativ, pentru fiecare situație de impuritate existând un remediu pentru a fi în curățire. Starea de necurăție nu postulează deci un aspect moral, de păcat, ci avertizează asupra posibilei neconcordanțe cu sfințenia sanctuarului. Și, pentru că sfințenia lui Dumnezeu nu este compatibilă cu necurăția omului, acesta din urmă trebuie să se pregătească pentru a se putea apropia de El. Așa cum Domnul s-a coborât pe pământ și S-a restrâns pentru a încăpea în sanctuar, la fel și omul este chemat să se „înalțe” la El²².

²²În cartea Leviticul, naratorul explică incompatibilitatea întâlnirii imediate și necondiționate dintre partenerii Legământului prin antinomia curat (טהור) – necurat (טמא). Această diviziune este strict legată de relația israelitului, a poporului și a leviților cu Dumnezeu. Astfel, chiar dacă primele cincisprezece capitole insistă pe distincția dintre curat și necurat, ultimele douăsprezece capitole se referă îndeosebi la sfințenie. Cf. Didier Luciani, *Le Lévitique, sommet et cœur de la Torah*, în „Le Monde de la Bible”, nr. 213, 2015, pp. 16-25.

Prin urmare, sfințenia este o chemare, atât pentru preoți, cât și pentru popor. Sfințenia poporului se realizează prin starea de curăție a fiecărui membru în particular (Lev. 19, 27-28) și a societății israelite în general. În acest sens, capitolele 18 și 20 se referă la incest și la relațiile trupești.

Conștient de dificultatea aplicării și respectării constante a acestor prevederi, Domnul trasează și calea curățirii automate, o dată pe an, cu ocazia sărbătorii *Yom Kippur*. Dincolo de imaginea țapului ispășitor, credinciosul este chemat să înțeleagă pe Dumnezeu Legământului ca un partener pozitiv, ce arată compasiune și înțelegere. De aceea, Leviticul pare să fie un fel de „veste bună”, înainte de vreme, căci inițiază și invită pe credincios în dinamica iubirii: „Tu vei iubi pe aproapele tău ca pe tine însuși” (Lev. 19, 18b).

Comunitatea lui Israel este chemată să trăiască în Țara Promisă în calitate de „moștenitor”. În acest sens, fiecărui „moștenitor” sau membru al acestui popor i se cere să înțeleagă minunile de care el și înaintașii lui au beneficiat în sensul de dar (Deut. 26, 5-9)²³.

„1. Atunci, când vei fi ajuns în țara pe care Domnul Dumnezeuul tău ți-a dat-o drept moștenire

și când o vei lua în stăpânire și vei locui în ea,

2. tu vei lua din pârga tuturor roadelor pământului

pe care tu o vei fi adus (produs) din pământul pe care Domnul Dumnezeuul tău ți l-a dat

și tu (o) vei pune în coș

și tu te vei duce în locul pe care îl va alege Domnul Dumnezeuul tău ca să dăinuiască numele Său

3. și tu vei duce lângă preotul care va fi în acele zile și tu îi vei zice:

Anunț astăzi Domnului Dumnezeului tău

că am ajuns în pământul pe care Domnul a jurat să îl dea părinților noștri.

²³ Traducerea și organizarea textului, până la versetul 15, au la bază propunerea lui André Wénin, *L'Homme biblique. Lectures dans le premier Testament*, în col. „Théologies bibliques”, Cerf, Paris, 2009, pp. 201-202. Deut. 26 este cunoscut și sub denumirea de „crez” (expresia aparține lui Martin Noth, *Überlieferungsgeschichte des Pentateuch*, Kohlhammer, Stuttgart, 1948; a se vedea și Gerhard von Rad, *Théologie de l'Ancien Testament*, vol. 1, Labor et Fides, Genève, 1962, pp. 112-118).

4. Iar preotul va lua coșul din mâna ta și îl va depune în fața altarului Domnului Dumnezeuului tău.
5. Și tu vei lua cuvântul și tu vei zice în fața Domnului Dumnezeuului tău:
Tatăl meu era un aramean rătăcitor (migrator) și el a coborât în Egipt și a locuit acolo în număr redus și a ajuns o națiune mare, puternică și numeroasă;
6. și egiptenii ne-au făcut rău și ne-au umilit și ne-au supus la o grea slujire (sclavie)
7. și noi strigarăm către Domnul Dumnezeuul părinților noștri și Domnul a auzit glasul nostru și El a văzut umilința noastră, suferința noastră și opresiunea noastră.
8. Și Domnul ne-a scos din Egipt cu mână tare și cu braț întins și cu mare frică și cu semne și minuni
9. și El ne-a adus în acest loc și ne-a dat acest pământ, pământ izvorând (susurând) lapte și miere.
10. Și acum, iată, am adus (oferit) pârga roadelor pământului pe care Tu mi l-ai dat, Doamne.
Și tu îl vei depune în fața Domnului Dumnezeuului tău și tu te vei închina în fața Domnului Dumnezeuului tău.
11. Și tu te vei bucura de darul (bunul) tău pe care Domnul Dumnezeuul tău ți l-a dat ție și casei tale, ție și levitului și rezidentului care se află în mijlocul tău,
12. pentru că vei fi terminat de ridicat zeciuiala de la venitul (recolta) tău, în al treilea an, anul zeciuiei, și pentru că tu îl vei fi dat levitului, rezidentului, orfanului și văduvei și pentru că vor fi mâncat în locurile tale și se vor fi sățurat.
13. Și tu vei spune în fața Domnului Dumnezeuului tău:
Am îndepărtat din casa mea, partea sfântă și de asemenea am dat-o levitului, rezidentului, orfanului și văduvei, după porunca Ta pe care mi-ai dat-o.
Nu am încălcat nimic din poruncile Tale și nu am uitat nimic,

14. nu am mâncat în timpul doliului meu
și nu am îndepărtat²⁴ fiind impur
și nu am dat unui mort.

Am ascultat glasul Domnului Dumnezeuului meu,
am făcut ceea ce Tu mi-ai poruncit.

15. Privește din locul sfințeniei Tale, din cer,
și binecuvântează pe poporul Tău Israel și pământul pe care
Tu ni l-ai dat

după cum ai jurat (promis) părinților noștri, pământ izvo-
rând (susurând) lapte și miere.

16. Astăzi, Domnul Dumnezeuul tău îți poruncește
să pui în aplicare aceste legi și porunci și ordonanțe.

Tu le vei păzi
și tu le vei pune în aplicare din toată inima ta și din tot sufle-
tul tău.

17. Astăzi, tu L-ai făcut pe Domnul să făgăduiască că va fi
Dumnezeul tău,

pentru ca tu să umbli în căile Sale,

pentru ca tu să păzești legile Lui, poruncile Lui și ordonan-
țele Lui

și pentru ca tu să ascuți glasul Lui.

18. Și astăzi, Domnul te-a făcut să făgăduiești

că tu *vei fi un popor care îi vei aparține*, după cum El ți-a spus,

și că tu vei păzi toate poruncile Lui,

19. pentru ca El să îți dea peste toate națiunile pe care El le-a
creat, superioritate

în slavă, în faimă și în mărire,

și pentru ca tu să fii *un popor sfânt* pentru Domnul Dumne-
zeul tău, după cum El a zis."

În calitate de „moștenitor” ce împărtășește roadele pământu-
lui cu sclavul, cu săracul și cu văduva, poporul lui Israel își reali-
zează vocația de a transforma Țara Promisă în lăcaș al libertății.
Poporul este invitat ca prin ascultarea de poruncile dumneze-
iești să acceadă la nivel personal și colectiv („tu”) la sfințenie (v. 18)
și să aparțină, astfel, Domnului Dumnezeu (v. 17). Numai în aceste

²⁴ Adică „nu am adus partea sfântă la Templu fiind în stare de necurăție”
(cf. André Wénin).

condiții, poporul de preoți poate aduce rugăciunea către Dumnezeu și poate cere ca darul pe care Acesta i l-a dat să nu înceteze (Deut. 26, 15).

Prin urmare, statutul de sfințenie poate fi atins de fiecare israelit în măsura în care acesta reușește să se detașeze de dorința de posesie, pentru a se împărtăși cu văduva, cu rezidentul, cu orfanul și cu sclavul din darul primit de la Dumnezeu.

Ne aflăm în fața unei căi ce este recomandabilă, deoarece dorința de a poseda pământul poate să se transforme în poftă și conduce inevitabil la violență. Prin intermediul principiului de dar și împărțire, atât moștenitorul, cât și săracul nu se mai confruntă în rivalitate, întrucât partajul anulează orice poftă și se prezintă ca o deschidere²⁵.

Ultima prevedere din codul deuteronomic (Deut. 26, 1-15) se referă la pământ și la roadele acestuia. Pe de o parte, originea roadelor și pe de alta destinația lor. Deloc întâmplător, această poruncă²⁶ se află la finele cărții Deuteronom. În acest sens, o serie de paralele tematice între Deut. 26 și Fac. 2-3 pot fi evidențiate²⁷.

²⁵ A se vedea André Wénin, *La dernière loi de la Torah...*, pp. 2-3.

²⁶ Prima poruncă a Torei (Pentateuhului) a fost dată în grădina Edenului și se referă la unul din pomii raiului. Prin maniera în care este formulată, porunca este de fapt o binecuvântare ce permite întreținerea vieții („Din toți pomii din grădină, a mânca tu vei mânca”, Fac. 2, 16). Hrana, acceptabilă și necesară, este limitată de o atenționare: „Însă, din pomul cunoașterii binelui și răului, tu nu vei mânca” (Fac. 2, 17a). Limita urmărește să canalizeze dorința omului, pentru a nu degenera în poftă de posesie. Neascultarea de avertizare conduce la moarte. Prin aceasta din urmă nu trebuie să se înțeleagă moartea fizică, deoarece ea va interveni ulterior, odată cu ieșirea din Paradis. Moartea fizică nu este altceva decât consecința primei morți, a celei relaționale: „Căci în ziua în care tu vei mânca, murind vei muri” (Fac. 2, 17b). Moartea întâmplată în Eden este privarea de viață în această grădină. Cunoașterea binelui și a răului constituie o ruptură relațională între Dumnezeu și om. Întrebarea Domnului Dumnezeu către Adam „Unde ești?” pare a indica negăsirea omului de către Dumnezeu. Cel mai sigur, această întrebare invită pe om să își pună întrebări în ceea ce privește noua stare de lucruri, precum și noutatea relațională care s-a instalat odată cu deschiderea ochilor.

²⁷ Luis Alonso Schökel, *Motivos sapienciales y de alianza en Gn 2-3*, în „Biblica”, 43 (1962), pp. 295-316, aici pp. 305-309; Norbert Lohfink, *L'Ancien Testament, bible du chrétien aujourd'hui*, Centurion, Paris, 1969, pp. 78-81; Paul Beauchamp, *L'un et l'autre Testament. Essai de lecture*, în col. „Parole de Dieu”, Seuil, Paris, 1976,

În primul rând, credinciosul israelit este invitat să ofere Domnului o parte din recolta sa, mai exact pârga roadelor. În al doilea rând, această ofrandă trebuie însoțită de memoria (amintirea) darului și de originea sa, prin aceasta, darul devenind antidotul veninului șarpelui care a afirmat că „voi nu veți mânca din toți pomii grădinii” (Fac. 3, 15). Prin faptul că darul este intim conectat la memorie (amintire), se evită pericolul de a-l înțelege drept o obligație față de Dumnezeu. Nu Domnul are nevoie de dar, ci omul care trăiește din acest dar, atât din punct de vedere fizic prin posibilitatea de a-și prelungi viața, cât și duhovnicește, darul oferind capacitatea menținerii relației de comuniune cu celălalt din ceea ce concomitent hrănește și întreține viața. Omul se detașează de sub stăpânirea poftelor de posesie de îndată ce împarte cu celălalt ce se află în necesitate (levitul, orfanul, văduva și străinul) și recunoaște că darul vine din partea Domnului²⁸. De asemenea, prin înțelegerea transiterii darului primit, omul se apropie de starea pe care ar fi trebuit să o cunoască în rai prin ascultare: să fie asemenea lui Dumnezeu. Precum Noe, ce se plimba cu Dumnezeu (Fac. 6, 9) sau Avraam, care a devenit un temător de Dumnezeu (Fac. 22, 12), israelitul credincios, păzitor al poruncilor dumnezeiești, poate, după logica darului, să ajungă la asemănarea cu Dumnezeu.

3. Poporul lui Dumnezeu

Parcursul veterotestamentar a permis evidențierea procesului inițiat de Domnul și dinamica pe care a provocat-o în sânul poporului ales atingerea sfințeniei. Cu toate acestea, Sfântul Apostol Petru, referindu-se la cei care au crezut în Dumnezeu, afirmă despre poporul ales că „voi care înainte nu erați un popor, sunteți acum poporul lui Dumnezeu (λαὸς Θεοῦ)” (I Pt. 2, 10).

p. 63; André Wénin, *Le mythique et l'historique dans le premier Testament*, în Michel Hermans, Pierre Sauvage (eds.), *Bible et histoire. Écriture, interprétation et action dans le temps*, în col. „Le livre et le rouleau”, 10, Lessius – Presses Universitaires de Namur, Bruxelles – Namur, 2000, pp. 31-56, aici pp. 40-50; Idem, *L'Homme biblique...*, p. 204; Idem, *Pas seulement de pain... Violence et alliance dans la Bible. Essai*, în col. „Lectio Divina”, 171, Cerf, Paris, 1998, pp. 252-256.

²⁸ Cf. Paul Beauchamp, *L'un et l'autre Testament...*, p. 63.

Prin urmare, pentru autorul primei epistole a lui Petru, procesul dumnezeiesc de sfințire al poporului ales, inițiat prin alegerea lui Avraam, pus în practică în cadrul teofaniei colective de pe Sinai și aflat în plină desfășurare până în perioada de început a creștinismului, își găsește deplina semnificație în persoana Mântuitorului Iisus Hristos.

1 Pt. 2, 4-10: „Apropiați-vă de El, piatra vie, respinsă de oameni, însă aleasă și prețioasă în fața lui Dumnezeu. Și voi înșivă, ca niște pietre prețioase, întăriți-vă pentru a realiza o casă duhovnicească, o preoție sfântă, pentru ca să puteți aduce jertfe duhovnicești, bineplăcute lui Dumnezeu prin Iisus Hristos. Pentru că s-a spus în Scriptură: - Iată, Eu așez în Sion piatra cea din capul unghiului, aleasă, de mare preț și cel care crede în ea nu va fi în confuzie. Cinstea este deci pentru voi, voi care credeți. Însă, pentru necredincioși, piatra pe care au respins-o cei care construiau a ajuns să fie piatra cea din capul unghiului și o piatră de poticnire și o stâncă de sminteală; aceștia se împiedică pentru că nu au crezut Cuvântului, cu toate că spre Acesta au fost meniți. Voi, dimpotrivă, sunteți o rasă aleasă, o preoție împărătească, un neam sfânt, un popor dobândit²⁹ pentru a vesti virtuțile Celui care v-a chemat din întuneric spre minunata Sa lumină. Voi, care înainte nu erați un popor, acum sunteți *poporul lui Dumnezeu* și voi care nu primi-serăți milă, acum ați primit milă”.

²⁹ Această enumerare, ce își are originea în Ieș. 19, 6 și în Is. 43, 20-21 se mai întâlnește, sub o formă sau alta, și în *Cartea Jubileelor* 16, 18; 33, 20 (James C. Vanderkam, *The Book of Jubilees. A Critical Text*, în col. „Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium”, 511, și „Scriptores Aethiopici”, 88, Peeters, Louvain, 1998, p. 98); în 4Q504 IV 10 (Maurice Baillet, *Qumrân. Grotte 4*, în col. „Discoveries in the Judean Desert”, 7, Clarendon Press, Oxford, 1982, pp. 154-156); la Sfântul Ignatie Teoforul, *Către Efesieni*, IX, 6, și în *Către Filadelfieni*, IV, 2 (PG 5, 741; PG 5, 824; Ioan I. Jr. Ică, *Canonul Ortodoxiei I. Canonul Apostolic al primelor secole*, Deisis-Stavropoleos, Sibiu, 2008, pp. 429 și 448); la Origen, *Omilie Lev.*, IX, 9 (*Homélies sur le Lévitique. Tome II (Homélies VIII-XVI)*, în col. „Sources Chrétiennes”, 287, traducere, note și index de Marcel Borret, Cerf, Paris, 1981, pp. 116-117); în omilia *Despre Paști și fragmente* a episcopului Meliton al Sardelor (*Sur la Pâque et fragments*, în col. „Sources Chrétiennes”, 123, introducere, traducere și note de Othmar Perler, Cerf, Paris, 1966, p. 173); Pseudo-Clement, *Ep. 1 către fecioare* (PG 1, 400); Giorgio Otranto, *Il sacerdozio commune dei fedeli nei riflessi della 1 Petr. 2,9 (I e II secolo)*, în „*Vetera Christianorum*”, 7 [1970], pp. 225-246, aici p. 237); de trei ori în

Faptul că autorul face referire la „poporul lui Dumnezeu”, nu trebuie să fie interpretat ca o polemică împotriva iudeilor, ci ca o expresie a dinamicii proiectului dumnezeiesc. Prin termenul „popor” nu trebuie înțeleasă întreaga națiune a lui Israel, ci numai acea parte care a rămas credincioasă Legământului. Întruparea, Moartea și Învierea lui Hristos constituie elementul declanșator al Noului Legământ, însă nu în ideea de schimbare, ci mai ales de împlinire. Consider că, în acest mod ar trebui să fie înțeles și citatul preluat de Mt. 4, 16 din Is. 9, 1: „Poporul care umbla prin întuneric a văzut lumină mare”.

Odată cu Întruparea lui Iisus Hristos, poporul lui Israel abandonează orice fel de culoare și atașament etnic în fața schimbării survenite pe scena istoriei: Întruparea lui Iisus Hristos, adică a nimănui altcuiva decât a Domnului Dumnezeu³⁰. De aceea, cei care aderă prin credință la Noul Legământ sunt încadrați în expresia „poporul lui Dumnezeu”³¹.

Dat fiind faptul că, în cartea Ieșirea, poporul lui Israel a fost supus unui test (vezi Ieș. 20, 20 și 32, 1-14), oare nu am putea postula existența unei încercări și în cadrul constituirii acestui nou popor? Mai mult decât atât, să fi fost oare Întruparea lui Hristos testul la care a fost supusă generația de evrei din acele timpuri?

Constituțiile Apostolice, în Cartea a 2-a, XXVI, 1; LVII, 20 (*Les Constitutions apostoliques. Tome I. Livres I et II*, în col. „Sources Chrétiennes”, 320, introducere, traducere și note de Marcel Metzger, Cerf, Paris, 1985, pp. 234-237; 318-319) și în cartea a 8-a XII, 44 (*Les Constitutions apostoliques. Tome III. Livres VII et VIII*, în col. „Sources Chrétiennes”, 336, introducere, traducere și note de Marcel Metzger, Cerf, Paris, 1987, pp. 202-203); în Anaforaua Liturghiei Sfântului Vasile cel Mare (Stefano Parenti, Elena Velkovska (eds.), *L'Euclologio Barberini gr. 336 (ff. 1-263)*, în col. „Bibliotheca Ephemerides Liturgicae Subsidia”, 80, CLV-Edizioni Liturgiche, Roma, 1995, p. 16); la Augustin, *Despre cetatea lui Dumnezeu*, 20, 10 (Bernhard Dombart, Alphonsus Kalb (eds.), *De civitate Dei. Libri XI-XII*, în col. „Corpus Christianorum Series Latina”, 48, Brepols, Turnhout, 1955, pp. 719-720; vezi și Antonio Quacquarelli, *L'epiteto sacerdote ai cristiani in Giustino Martire (Dial. 116,3)*, în „*Vetera Christianorum*”, 7 (1970), pp. 5-19, aici, p. 15); în rugăciunea de sfințire a Sfântului și Marelui Mir din *Codex Barberini*, 141 (Parenti, Velkovska, *L'Euclologio Barberini...*, p. 141) precum și în prima rugăciune din actuala Rânduială a slujbei Sfântului Maslu (*Slujba Sfântului Maslu și rugăciuni pentru bolnavi*, EIBMO, București, 2012, p. 29).

³⁰ A se vedea mărturisirea Sfântului Apostol Toma din In 20.

³¹ A se vedea și Evr. 8, 10.

Tind să cred că răspunsul este afirmativ, cel puțin dacă ne referim la Sfânta Scriptură, atât a Vechiului, cât și a Noului Testament.

Pentru autorul primei epistole a lui Petru, până la momentul Întrupării lui Hristos, Israel nu a reușit să devină poporul proiectat de Dumnezeu în Pentateuh³²: „Voi care mai înainte nu erați un popor și care acum sunteți poporul lui Dumnezeu” (I Pt. 2, 10). De aceea, cei care cred în Iisus Hristos devin membrii poporului lui Dumnezeu.

Precum în cartea Levitic, poporul ce crede în Iisus este chemat să aducă jertfe lui Dumnezeu prin Iisus Hristos. De această dată, sacrificiile sunt duhovnicești, deoarece Hristos este Marele-Preot prin excelență (I Pt. 2, 5).

De asemenea, poporul este numit „rasă aleasă”, dar și „neam sfânt” (I Pt. 2, 9), în ideea anulării oricărei referințe etnice la poporul lui Israel. De altminteri, termenul „Israel” nu apare nicăieri în epistolele petrine³³, pentru a face loc expresiilor „neam sfânt” și „poporul lui Dumnezeu”. Asistăm astfel la o schimbare de paradigmă, ce va avea serioase consecințe în structurarea viitoarei comunități de credință în Hristos. Probabil acesta este unul dintre motivele pentru care membrii Legământului cu Hristos din Antiohia au fost numiți „creștini”.

Noul popor urmează îndeaproape coordonatele celui anterior, deoarece i se cere să participe la alegere, să se comporte sacerdotal și să fie sfânt. În plus, el este atribuit lui Dumnezeu. Prima epistolă a lui Petru reia și împlinește teologia teofaniei și întrupării divine din cartea Ieșirea. Astfel, Legământul mozaic este împlinit de cel hristic. Scopul Noului Legământ este de a permite celor care vor crede să fie împreună cu Dumnezeu, după cum anunță Apoc. 21, 3: „Iată tabernacolul (cortul) lui Dumnezeu cu oamenii! El va locui cu ei și ei vor fi poporul Lui și Dumnezeu însuși va fi cu ei”. Conform autorului Apocalipsei, acest Legământ se va traduce într-o legătură permanentă, veșnică, între Dumnezeu și cei care cred în El.

³² A se vedea și Rom. 11, 25-26.

³³ Cu toate că termenul „Israel” este folosit abundent în Epistola către Romani, autorul subliniază schimbarea produsă prin venirea lui Mesia. Întruparea lui Hristos a provocat detașarea „aleșilor” de majoritatea lui Israel (Rom. 11, 7). Doar o parte a poporului a înțeles Taina Întrupării, motiv pentru care restul se află în învățarea inimii (11, 25). Nu întâmplător, acest termen va mai fi utilizat doar de trei ori în Apocalipsa Sfântului Ioan.

Concluzii

Așadar, în urma studiului de față, putem înțelege că, în cadrul Legământului veterotestamentar, poporul lui Israel este invitat să respecte doi piloni esențiali: practicarea unui monoteism exclusiv și trăirea unui mod de viață sfânt. Monoteismul pe care îl solicită Dumnezeu nu este o nouă formă de exclusivism ritualic și religios, ci o reaşezare sănătoasă a relației dintre om și divinitate. În peisajul păgân al timpului, politeismul funcționa ca o guvernare ale cărei coordonate erau teroarea, sclavia și ignoranța. Depășind limitările și circumscrierile idolatre ale manifestărilor religioase păgâne, prevederile divine expuse teofanic cheamă poporul la sfințenie și vădesc o atentă grijă, un fel de umanism dumnezeiesc.

Umanismul divin nu este doar o simplă înșiruire seacă de porunci cu caracter legal și constrângător, deoarece acesta primește expresia ultimă prin Întrupare. Este vorba de o nouă teofanie, ce reia Legea veche și o împlinește prin exemplu. În plus, întruparea lui Hristos face ca expresia „poporul lui Dumnezeu” să transeandă barierele etnice, lingvistice și sociale.

Totodată, sunt de părere că în ceea ce privește Noul Testament (în special Epistola I Petru și Apocalipsa) se poate vorbi de o actualizare conștientă a ideilor veterotestamentare, în ideea că sunt confirmate cuvintele șarpelui din Fac. 3, 5: „Dumnezeu știe că în ziua în care veți mânca vi se vor deschide ochii și veți fi ca Dumnezeu”. Dorința omului de a deveni asemenea lui Dumnezeu este realizată parțial prin exemplul de credință jertfitoare a lui Avraam și prin îndemnurile divine din Decalog și codul sfințeniei, înainte de a fi împlinită în persoana lui Iisus Hristos. Prin aceasta, numele *Emanuel* („Dumnezeu este cu noi”³⁴) își găsește deplina semnificație.

Prin urmare, poporul ales nu își permite să devină totalitar, deoarece alegerea lui este o misiune continuă, ce face ca, odată căzut în idolatrie (poftă, posesie, violență), el își pierde statutul de ales, nu mai are posibilitatea de a-și exercita preoția și nu mai poate aparține lui Dumnezeu.

³⁴Mt. 1, 23 (cf. Is. 7, 14).